

Wie liegt die Stadt so wüst

Programmaboekje

mei 2022

KAMERKOOR VOCOZA
o.l.v. ROBERT VAN DER VINNE

<p style="text-align: center;">Programma <i>Van Klaaglied tot Hooglied</i> <i>'Wie liegt die Stadt so wüst'</i></p> <p>Gregoriaans <i>De lamentatione Jeremiae Prophetarum</i></p> <p>Heinrich Schütz (1585 – 1672) <i>Ego dormio et cor meum vigilat</i></p> <p>Judith Herzberg (Klaagliedjes 1 en 4)</p> <p>Rudolf Mauersberger (1889 – 1971) <i>Wie liegt die Stadt so wüst</i></p> <p>Judith Herzberg (Liefdesliedjes 10 en 16)</p> <p>Tomás Luis de Victoria (c. 1548 – 1611) <i>Vidi speciosam</i></p> <p>Judith Herzberg (Klaagliedjes 9 en 10)</p> <p>Carlo Gesualdo (1566 – 1613) <i>O vos omnes (1611)</i></p> <p>Judith Herzberg (Liefdesliedjes 20 en 8)</p> <p>Ola Gjeilo (1978 –) <i>Northern lights</i></p> <p>Judith Herzberg (Klaagliedjes 20 en 31)</p> <p>Alonso Lobo (1555 – 1617) <i>De lamentatione Jeremiae Prophetarum</i></p> <p>Judith Herzberg (Liefdesliedje 14)</p> <p>Daniel Jean-Yves Lesur (1908 – 2002) <i>Le jardin clos</i></p> <p>Francis Jean Marcel Poulenc (1899 – 1963) <i>Un soir de neige</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Le feu</i> • <i>Un loup</i> • <i>Derniers instants</i> • <i>De dehors</i> 	<p>Na een bewogen 2021 zijn we blij u weer te mogen ontvangen bij een concert. Na het mooie afscheid van Sanne Nieuwenhuijsen in november vorig jaar heeft Robert van der Vinne zich over ons ontfermd. We zijn direct van start gegaan met het nieuwe programma, dat u vanavond te horen krijgt. Tegelijkertijd moesten we ook op zoek naar een andere repetitielocatie. Na 40 (!) jaar moesten we helaas ons 'honk' in de Obrechtkerk verlaten. Na een intensieve zoektocht zijn we uiteindelijk neergestreken in Pondok in Amsterdam West. Vocoza is dus geheel in het nieuwe en is klaar voor de toekomst. Vanavond verbinden we twee op het eerste gezicht onverenigbare zaken met elkaar: de Klaagliederen van Jeremia en het Hooglied. De diepe droefheid als tegenhanger van de bezongen schoonheid. We hadden bij het opstellen van dit programma niet kunnen vermoeden hoe actueel deze thema's in deze maanden zouden zijn. We nemen u mee van de diepe bastonen van het Gregoriaans tot de moderne close-harmony-achtige klanken van Lesur. Om en om hoort u stukken die gebaseerd zijn op de Klaagliederen en het Hooglied. Judith Herzberg heeft deze twee thema's al eerder tot onderwerp van haar poëzie genomen: 'Klaagliedjes' en '27 Liefdesliedjes'. Haar gedichten leiden elk werk in en zijn achterin dit boekje opgenomen. We eindigen het concert met Poulenc. Niet omdat dat stuk iets te maken heeft met de Klaagliederen, dan wel het Hooglied. Wel omdat we dat een heel mooi, actueel en raadselachtig stuk vinden. Eigenlijk net zo raadselachtig, actueel en mooi als de andere stukken. Wij wensen u een mooi concert.</p> <p>Het bestuur van Vocoza</p>
---	--

<p style="text-align: center;">De Klaagliederen van Jeremia</p> <p>Volgens de Joodse overlevering is de profeet Jeremia de schrijver van de Klaagliederen. Jeremia rouwt om de val van Jeruzalem en de verwoesting van de tempel in 586 v.C. Volgens hem is de ramp geheel te wijten aan het gedrag van het volk Israëls: het zou een straf van God zijn voor hun zonden. In de Septuaginta, de oude Griekse vertaling van het Oude Testament, begint dit boek met de volgende introductie: "<i>Het gebeurde, nadat Israël in gevangenschap was gevoerd en Jeruzalem verwoest was, dat Jeremia in rouw neerzat en door middel van deze klaagliederen over Jeruzalem weende, en zei ...</i>" Dicht bij de heuvel Golgotha bij Jeruzalem zou zich volgens de overlevering een spelonk bevinden, bekend onder de naam 'Grot van Jeremia' die de plaats zou zijn waar Jeremia zijn klaagliederen aanhief. In het boek zelf wordt echter de naam Jeremia niet genoemd, hoewel het goed mogelijk is dat hij inderdaad de schrijver was. Jeremia maakte de val van Jeruzalem mee en bleef in het land achter. Het boek <i>Klaagliederen</i> bevat vijf klaagzangen, die in vijf hoofdstukken zijn opgenomen. Elk klaaglied bevat 22 verzen, naar de 22 letters van het Hebreeuwse alfabet (Aleph, Beth, Caleph enz.), behalve hoofdstuk 3, dat 66 verzen heeft. Oorspronkelijk begint ieder vers met een Hebreeuwse letter in de volgorde van het alfabet. Het is daarmee een acrostichon. Hoofdstuk 3 bevat dus 66 verzen, beginnend met 3x A, dan 3x B, enzovoort (in dit concert is dat te zien in Lobo's <i>Lamentatione</i>, waar de letter 'Heth' driemaal wordt gezongen). Voor deze vorm is gekozen om aan te duiden dat het gaat om een allesomvattend verdriet (van A tot Z). De Klaagliederen worden tegenwoordig door bijvoorbeeld de Joden gebruikt, als ze bij de Klaagmuur van Jeruzalem hun jammerklachten uitstorten,</p>	<p>Joodse patriotten zingen dit klaaglied elke vrijdag in Jeruzalem en in elke synagoge wordt op de jaarlijkse vastendag het boek <i>Klaagliederen</i> voorgelezen.</p> <p style="text-align: center;">Het Hooglied</p> <p>De interpretatie van het boek <i>Hooglied</i> is altijd zeer divers geweest. De primaire betekenis van het Hooglied ligt in de liefde tussen man en vrouw, op zeer intense wijze beschreven, openhartig en gepassioneerd, zonder platvloers te worden. In het Hooglied wordt de lichamelijke liefde hooggewaardeerd, waaruit we de les kunnen trekken dat seksualiteit zoals God het bedoeld zou hebben niet verdorven of minderwaardig is, maar gekoesterd en gewaardeerd moet worden. Tevens wordt opgeroepen er voorzichtig mee om te gaan. Er is aan de ene kant een genieten van de liefde maar anderzijds ook de waarschuwing de liefde niet te vroeg te prikkelen. Een ommuurde tuin (Lesur benoemt hem letterlijk in dit concert) is bijvoorbeeld beeldspraak voor een ongehuwde vrouw die haar maagdelijkheid beschermt, terwijl een deur het beeld is van een vrouw die open staat voor allerlei seksuele escapades. Het boek <i>Hooglied</i> heeft 8 hoofdstukken en kan ingedeeld worden in vier grotere gedichten. De terugkerende verhaallijn is: De bruid is net naar bed gegaan en wacht op haar geliefde. Dan klopt hij aan, maar als zij eenmaal buiten is, is hij verdwenen. Zoekend door de stad wordt ze door de wachters geslagen en verwond. Totdat zij eindelijk bij haar geliefde komt in zijn tuin en daar in zijn armen ligt.</p>
--	--

Staat uw MOBILE TELEFOON uit?

Gregoriaans

De Lamentatione Jeremiae Prophetae

De Klaagliederen zijn haast al als vanzelfsprekend aanwezig in de groep oude, eenstemmige gezangen uit de katholieke eredienst, het Gregoriaans. Deze melodieën klinken niet als ons gebruikelijke 'majeur' of 'mineur', waardoor de melodie gevoelsmatig een beetje blijft zweven. Vanuit het niets klinkt straks een enkele 'a' met daarna de kwint (e) en deze bourdon blijft de basis. Afwisselend beklagen de bassen en tenoren hun, ons lot. De vrouwen antwoorden, verrassend.

<p>JOD Manum suam misit hostis ad omnia desiderabilia ejus, Quia vidit gentes ingressas sanctuarium suum, De quibus praeceperas ne intrarent in ecclesiam tuam.</p> <p>CAPH Omnis populus ejus gemens et quaerens panem; Dederunt pretiosa quaeque pro cibo ad refocillandam animam. Vide, Domine, et considera quoniam facta sum vilis!</p> <p>MEM. De excelso misit ignem in ossibus meis et erudit me Expandit rete pedibus meis, convertit me retrorsum Posuit me desolatam tota die maerore confectam.</p> <p>NUN Vigilavit jugum iniquitatum mearum In manu ejus convolutae sunt et impositae collo meo Infirmata est virtus mea dedit me Dominus in manu de qua non potero surgere Jerusalem, Convertere ad Dominum Deum tuum.</p>	<p>JOD De tegenstander heeft de hand geslagen aan al haarkostbaarheden Want zij ziet de heidenvolken binnendringen in haarheilighdom Aan wie u verboden had in uw tempel te komen.</p> <p>CAPH Haar hele volk zucht en is op zoek naar brood Het heeft al zijn kostbaarheden geruimd voor voedsel om weer op krachten te komen. Kijk, o Heer, en zie hoe armzalig ik geworden ben!</p> <p>MEM Vanuit de hoogte heeft hij een vuur in mijn beenderen gezonden en mij onderricht Hij heeft een valstrik gespannen voor mijn voeten, hij doet mij terugdeinzen: Hij heeft mij eenzaam achtergelaten en hele dagen neerslachtig laten wegwijnen.</p> <p>NUN Waakzaam was het juk van mijn ongerechtigheden Door zijn hand zijn zij ineengevlochten en om mijn hals gelegd Ontzenuwd is mijn kracht want de Heer heeft mij bij de hand genomen, van waaronder ik mij niet kan oprichten Jeruzalem, keer terug tot de Heer uw God.</p>
---	--

Heinrich Schütz (1585 – 1672)

Ego dormio et cor meum vigilat

Op het gebied van vooral de kerkmuziek wordt Heinrich Schütz over het algemeen beschouwd als de belangrijkste luthers-protestantse componist vóór Johann Sebastian Bach. Daarnaast geldt hij als een van de belangrijkste componisten van de gehele 17e eeuw. Schütz is beïnvloed door zijn leraar Gabrieli en door Monteverdi. Dat is te horen aan de Venetiaanse meerkorigheid en concertatostijl. Na enige omwegen kwam Schütz in Dresden terecht, waar hij het grootste deel van zijn lange leven (hij is 87 (!) geworden) zou blijven. De (bijna altijd vocale) muziek van Schütz is typerend voor zijn tijd: centraal staat de betekenis van de tekst en de vormgeving hiervan in de muziek en daarvan is dit vrolijke *Ego dormio (...)* een voorbeeld.

<p>Ego dormio et cor meum vigilat Aperi mihi, soror mea, columba mea, immaculata mea! Quia caput meum plenum est rore et cincinni mei guttis noctium</p>	<p>Ik sliep, maar mijn hart waakte Open mij, mijn zuster, mijn duif, mijn volmaakte! Want mijn hoofd is vervuld met dauw Mijn haarlokken met nachtdruppen</p>
--	---

Rudolf Mauersberger (1889 – 1971)

Wie liegt die Stadt so wüst

Rudolf Mauersberger was de oudste zoon van een voorzanger en leraar in Mauersberg, zijn geboortedorp in het Ertsgebergte. In 1930 werd Mauersberger in Dresden aangesteld als cantor en directeur van het beroemde Dresdner Kreuzchor. Ondanks zijn partijlidmaatschap zorgde Mauersberger ervoor het Kreuzchor te distantiëren van de invloed van de nazi-ideologie. Mauersberger weigerde nazi-gezangen in de koorconcerten te introduceren. In plaats daarvan werd het christelijke karakter van het koor niet alleen behouden, maar zelfs nog meer benadrukt. Mauersberger trotseerde het verbod op het uitvoeren van werken van joodse componisten en plaatste stukken van hen in de Kreuzchor-programma's. Na de Tweede Wereldoorlog wekte Mauersberger het Kreuzchor weer tot leven. De eerste vespers van het Kreuzchor werden gegeven op 4 augustus 1945 in de verwoeste Kreuzkirche. Voor deze gelegenheid componeerde Mauersberger het motet *Wie liegt die Stadt so Wüst*. Dit werk wordt vaak gezien als een klaagzang over de verwoeste stad, maar gezien de Bijbelse context kan het ook van toepassing zijn op heel Duitsland en zijn bevolking, waarbij de vernietiging van het land de straf is voor zijn fouten.

<p>Wie liegt die Stadt so wüst, die voll Volks war. Alle ihre Tore stehen öde Wie liegen die Steine des Heiligtums vorn auf allen Gassenzerstreut Er hat ein Feuer aus der Höhe in meine Gebeine gesandt und es lassen walten Ist das die Stadt, von der man sagt, sie sei die allerschönste, der sich das ganze Land freuet Sie hätte nicht gedacht, daß es ihr zuletzt so gehen würde; Sie ist ja zu greulich heruntergestoßen und hat</p>	<p>Hoe eenzaam ligt de stad, die eens vol mensen was. Al haar poorten zijn verlaten. Hoe verspreid liggen de stenen van het heiligdom, over alle straathoeken uitgestrooid. Hij heeft een vuur uit de hoogte in mijn gebeente gezonden en het zijn werk laten doen. Is dat de stad waarvan men zegt dat ze de allermooiste is, waarover het hele land zich verheugt? Ze had niet voorzien dat het haar ten slotte zo zou vergaan; Ze is op een afschuwelijke manier ten val</p>
--	---

dazu niemand, der sie tröstet	gebracht en ze heeft niemand die haar troost.
Darum ist unser Herz betrübt und unsere Augen sind finster geworden	Daarom is ons hart bedroefd en zijn onze ogensomber geworden
Warum willst du unser sogar vergessen und uns lebenslang sogar verlassen!	Waarom wilt u ons voorgoed vergeten en ons voor altijd verlaten!
Bringe uns, Herr, wieder zu dir, daß wir wieder heimkommen!	Breng ons weer bij U, Heer, opdat wij weer thuishkomen
Erneue unsre Tage wie vor alters.	Vernieuw onze dagen, laat ze zijn als voorheen
Herr, siehe an mein Elend	Heer, heb toch oog voor mijn ellende

Tomás Luis de Victoria (c. 1548 – 1611)	
<i>Vidi speciosam</i>	
Op jonge leeftijd werd de Spaanse componist De Victoria door Filips II van Spanje naar Rome gestuurd om daar te studeren. Hij werd priester en trad toe tot de congregatie van de Oratorianen. In 1586 keerde hij terug naar Spanje. De Victoria leefde tijdens het hoogtepunt van de contra-reformatie en de muziek die hij schreef bestond dan ook voornamelijk uit religieuze, vocale werken, zoals missen en motetten. Zijn sombere muziek is vooralsnog het populairst gebleken. Hierdoor is wel een wat vertekend beeld ontstaan van De Victoria als een soort sombere romanticus, maar hij schijnt bepaald geen tobber te zijn geweest. Het beste bewijs daarvoor is dit <i>Vidi speciosam</i> , dat de vrouwelijke schoonheid beschrijft.	
Vidi, speciosam sicut columbam, ascendentem desuper rivis aquarum	Ik zag haar, mooi als een duif opstijgen boven de wateroevers
Cuius inaequabilis odor erat nimis in vestimentis eius	De geur van haar gewaad was niet in woorden te vatten.
Et sicut dies verni circumdabant eam flores rosarum et lillia convallium	En als lentedagen omringden haar rozen en lelies der valleien.
Quae est ista, quae ascendit per desertum sicut virgula fumi aromatibus myrrhae et thuris?	Wie is zij, die daar komt uit de woestijn als een zuil van rook in een wolk van mirre en wierook?

Carlo Gesualdo (1566 – 1613)	
<i>O vos omnes (1611)</i>	
Gesualdo moest eens weten hoezeer het beeld van hem nog steeds bepaald wordt door zijn beruchte moord op zijn overspelige vrouw en de bij haar aangetroffen bedpartner in oktober 1590. Het verhaal past dan ook moeiteloos bij de extreme muziek die Gesualdo componeerde – en dat had hij zelf ongetwijfeld ook goed door: hij zocht in alles de provocatie doelbewust op. Gesualdo heeft twee versies van het <i>O vos omnes</i> gecomponeerd, van oorsprong een van de responsoriën. Eenvijfstemmige versie in 1603 en een zesstemmige in 1611. Deze laatste zingen we vandaag.	
O vos omnes qui transit per viam attendite et videte	O gij allen die langs de weg voorbijkomen Aanschouwt en ziet
Si est dolor similis sicut dolor meus.	Of er een smart bestaat zo groot als de mijne
Attendite, universi populi et videte dolorem meum	Aanschouwt, allemaal en ziet mijn smart
Si est dolor similis sicut dolor meus.	Bestaat er een smart zo groot als de mijne

Ola Gjeilo (1978 –)	
<i>Northern lights</i>	
De Noor Ola Gjeilo heeft als pianist zowel klassieke muziek, jazz, als filmmuziek gestudeerd. Hij woont en werkt fulltime als componist in New York. De veelheid van stijlen die hij tot zijn beschikking heeft maakt dat hij een karakteristieke klank weet te scheppen, die vaak omschreven wordt als <i>filmisch en evocatief met een weelderige, harmonieuze sound</i> . Zijn <i>'Northern lights'</i> (een hedendaagse bewerking van het <i>'Pulchra es'</i>) past ik elk geval naadloos in deze omschrijving. Het <i>Pulchra es</i> is onderdeel van het Hooglied, 6: 4-5a.	
Pulchra es amica mea	Mooi ben je, mijn liefste
Suavis et decora sicut Jerusalem	Aangenaam en prachtig als Jeruzalem
Terribilis ut castrorum acies ordinate	Schrikwekkend als een slagvaardig leger
Averte oculos tuos a me	Wend je ogen van mij af
Quia ipsi me avolare fecerunt	Want zij maken dat ik op de vlucht sla.

Alonso Lobo (1555 – 1617)	
<i>De lamentatione Jeremiae Prophetarum</i>	
Hoewel de Spanjaard Lobo niet zo beroemd was als zijn tijdgenoot De Victoria, stond hij in hoog aanzien en werd door De Victoria als zijn gelijke beschouwd. De aanhoudende waardering voor Lobo's werk bleek onder meer toen in 1648, in een kapittelvergadering, werd bepaald dat zijn <i>Credo romano</i> elke zondag van het jaar en in alle grote religieuze vieringen zou worden uitgevoerd. Vandaag hoort u een deel van zijn <i>Lamentatione Jeremiae Prophetarum</i> . Hij gebruikt Klaaglied 3, dat – zoals gezegd in het begin – 66 verzen heeft. Wij zingen de 3 verzen behorende bij de letter Heth.	
De lamentatione Jeremiae Prophetarum.	De klaagliederen van de profeet Jeremia
HETH	HETH
Misericordiae Domini, quia non sumus consumpti quia non defecerunt miserationes ejus.	De standvastige liefde van de Heer houdt nooit op, zijn barmhartigheden komen nooit tot een einde;
HETH.	HETH
Novi diluculo, multa est fides tua.	Ze zijn elke ochtend nieuw; groot is uw trouw.
HETH.	HETH.
“Pars mea Dominus”, dixit anima mea, “propterea aexpectabo eum”.	“De Heer is mijn deel”, zegt mijn ziel, “daarom zal ik op hem hopen”.
Jerusalem, convertere ad Dominum Deum tuum.	Jeruzalem, keer terug tot de Heer uw God.

Daniel Jean-Yves Lesur (1908 – 2002)*Le jardin clos*

Daniel Lesur was een Franse organist en componist, zoon van de componiste Alice Lesur. In 1936 richtte hij samen met componisten Messiaen (met wie hij een levenslange vriend zou blijven), Jolivet en Baudrier de groep *La Jeune France* op, die een menselijker en minder abstracte vorm van componeren voorstond. Lesurs bekendste werk is het koorwerk *Le Cantique des cantiques* (1952), een stuk voor 12 stemmen met delen van het *Hooglied*, afgewisseld met Latijnse verzen en nieuwtestamentische teksten. U hoort vandaag *Le jardin clos*, het vijfde van de zeven delen. Dat hier de schoonheid wordt bezongen lijdt geen enkele twijfel.

Que tu es belle ma bien aimé, que tu es belle	Wat ben je mooi, mijn vriendin, wat ben je mooi.
Tes yeux sont des colombes, tes cheveux comme un troupeau de chèvres ondulant sur les pentes du Galaad.	Je ogen zijn als duiven, je lokken zijn als een kuddegeiten die afdalen van Gileads bergen.
Tes dents comme un troupeau de brebis tondues qui remontent du bain;	Je tanden zijn als een kudde schapen die pas geschoren uit het bad komen
Deux a deux, chacune a sa jumelle.	Twee aan twee, en geen enkele is alleen
Tes joues moitiés de grenades à travers ton voile.	Je wangen achter je sluier zijn als het hart van eengranaatappel.
Tes deux seins sont comme deux biche-lots gémeaux de la biche qui paissent parmi les lis.	Je beide borsten zijn twee reekalfjes, de tweeling van een gazel, weidend tussen de lelies
Tu me fais perdre le sens par un seul de tes regards, ma soeur ma fiancée	Je berooft me van mijn zinnen met een enkele blik van je ogen, mijn zuster, mijn bruid
Viens du Liban et tu seras couronnée du chef d'Amana!	Kom van de Libanon, ren naar beneden van de top van de Amana!
Elle est un jardin bien clos ma soeur, ma fiancée, un jardin bien clos, une source scellée	Een gesloten hof is ze, mijn zuster, mijn bruid, een gesloten hof, een verzegelde bron.
Que mon Bien aimé entre dans son jardin et qu'il en goûte les fruits délicieux	Moge mijn lief in zijn tuin komen en er genieten van de kostelijke vruchten

Francis Jean Marcel Poulenc (1899 – 1963)*Un soir de neige*

Van de vrijwel autodidactische Poulenc wordt gezegd dat hij nieuwe melodieën wist te maken in een tijd waarin men van mening was dat er op dat terrein weinig nieuws meer te ontwikkelen was. Zijn composities zijn inderdaad sterk op de melodie gericht. Hij hield daarbij vast aan de tonaliteit.

Un soir de neige (1944) is weliswaar niet gebaseerd op de Klaagliederen of het Hooglied, maar daarom niet minder actueel. Het staat vol met verborgen verwijzingen naar het leven van de verzetsstrijders in de Tweede Wereldoorlog: de wolven verwijzen naar de Duitse soldaten in hun grijze uniformen die op hun prooi jagen. En de elementen van de winter zijn even wreed en meedogenloos als de vijand.

I: Le feu	I Het vuur
De grandes cuillers de neige ramassent nos pieds glacés	Grote klonten sneeuw vergaren onze ijzige voeten
Et d'une dure parole, nous heurtons l'hiver têtue	En met een hard woord stoten wij op de

Chaque arbre a sa place en l'air
Chaque roc son poids sur terre
Chaque ruisseau son eau vive
Nous nous n'avons pas de feu

II Le loup

La bonne neige le ciel noir
Les branches mortes la détresse
De la forêt pleine de pièges
Honte à la bête pourchassée

La fuite en flèche dans le Coeur
Les traces d'une proie atroce
Hardi au loup et c'est toujours
Le plus beau loup et c'est toujours
Le dernier vivant que menace
La masse absolue de la mort

La bonne neige etc.

III Derniers instants

Bois meurtri, bois perdu
D'un voyage en hiver
Navire où la neige prend pied
Bois d'asile, bois mort
Où sans espoir je rêve
De la mer aux miroirs crevés
Un grand moment d'eau froide a saisi les noyés

La foule de mon corps en souffre
Je m'affaiblis, je me disperse
J'avoue ma vie, j'avoue ma mort
J'avoue autrui
Bois meurtri, bois perdu
Bois d'asile, bois mort

IV Du dehors

La nuit le froid la solitude
On m'enferma soigneusement
Mais les branches cherchaient leur voie dans la prison
Autour moi l'herbe trouva le ciel
On verrouilla le ciel
Ma prison s'écroula
Le froid vivant, le froid brûlant, m'eut bien en main

koppige winter
Elke boom heeft zijn plaats onder de hemel
Elke rots zijn gewicht op aarde
Elke beek zijn stromend water
Wij, wij hebben geen vuur

II De wolf

De heerlijke sneeuw de zwarte hemel
De dode takken de verlatenheid
Van het woud vol valstrikken
Schande zij het opgejaagde dier

De vlucht als een pijl in het hart
De sporen van een wrede prooi
Vooruit wolf en het is altijd
De mooiste wolf en het is altijd
de laatstlevende die bedreigd wordt
Door de absolute massa van de dood

De heerlijke sneeuw ...etc.

III Laatste momenten

Gekwetst bos, verloren bos
Van een reis door de winter
Schip waar de sneeuw vaste grond krijgt
Bos van toevlucht, dood bos
Waar ik droom zonder hoop
Van de zee met de gebarsten spiegels
Een groot ogenblik van koud water heeft de drenkelingen bevangen
De massa van mijn lichaam lijdt eronder
Ik bezwijk, ik raak verstrooid
Ik erken mijn leven, ik erken mijn dood
Ik erken de anderen
Gekwetst bos, verloren bos
Bos van toevlucht, dood bos

IV Van buitenaf

De nacht de koude de eenzaamheid Ik ben zorgvuldig opgesloten
Maar de takken zochten hun weg in de gevangenis.
Om mij heen vond het gras de hemel
Men vergrendelde de hemel
Mijn gevangenis stortte in
De levendige kou, de vurige kou had mij stevig in de greep

Judith Herzberg

Judith Herzberg (Amsterdam, 1934), dochter van de schrijver en jurist Abel Herzberg, was tijdens de Tweede Wereldoorlog met haar familie geïnterneerd in Huize De Biezen in Barneveld. Zij wist in 1943 met haar broer en zuster ontsnappen en dook onder.

Herzberg schrijft gedichten, toneelstukken en scenario's voor televisie en film. Herzberg debuteerde in 1961 als dichtster in het weekblad Vrij Nederland. Twee jaar later verscheen haar eerste dichtbundel, Zeepost. Later volgden onder meer Beemdgras, Vliegen, Strijklicht, Botshol en Dagrest. Ook schreef ze de toneelstukken Leedvermaak en Rijdraad, die beide verfilmd werden door Frans Weisz. In 2011 bewerkte Judith Herzberg de Bijbelse Klaagliederen, net zoals ze eerder deed met het Hooglied in haar 27 Liefdesliedjes. Zij werd geïnspireerd door de vergelijking in de eerste zin van het Bijbelboek Jeremia (*Hoe zit die stad zo eenzaam, die vol volk was, zij is als een weduwe geworden*) die volgens haar veelzeggend is, omdat het niet alleen een vernielde stad beschrijft, maar vooral ook de eenzaamheid en reddeloze toestand van een onttroonde weduwe.

Het zijn deze gedichten die in dit programma de schakelvormen tussen de verschillende stukken, die om en om gebaseerd zijn op de Klaagliederen van Jeremia en het Hooglied.

Feline Streekstra

De gedichten van Judith Herzberg worden gelezen door Feline Streekstra. Feline Streekstra (1992) studeerde Nederlandse taal en cultuur en Literatuurwetenschappen aan de Universiteit van Amsterdam. Van 2014 tot 2020 was ze als programmamaker en redacteur verbonden aan Poetry International (Festival) in Rotterdam. Momenteel werkt ze als acquirierend redacteur bij uitgeverij Podium.

Klaagliedjes

Na *Ego dormio et cor meum vigilat*

1

Als een vernielde stad die ooit vol pracht en leven was, zit zij daar, verloren, armlastig.

Vrienden van vroeger
juist de intieme die altijd kwamen
avonden, nachten, samen met mij
van mijn overdaad
en van mij zelf genieten
ik zie ze niet meer, zij
mijden mij, nu ruïne.

Tranen stromen in de nacht
over haar zachte wangen.
Geen die haar troost
zelfs wie haar liefhad
Is trouweloos, werd tot
haar vijand.

Door woestelingen in het nauw gejaagd
en daar dan door hen ingehaald

4

Bedroefd bedroefd
en zo bedroefd
dat droefenis in woede
oversloeg. Toch waren
droefenis en woede
niet genoeg
nog altijd niet genoeg.

Liefdesliedjes

Na *Wie liegt die Stadt so wüst*

10

Je bent zo mooi om naar te kijken
Je ogen lijken wel vogeltjes
je haar valt in golvende lokken omlaag
als een kudde met schapen en bokken
die traag van een helling omlaag
komen lopen, een kudde die grazend
de helling afdaald.

Je lippen zijn rood
als rode koralen
als je praat
praat je aardig
en mooie verhalen

Je lichaam is gaaf
als de toren van David

Als de avondwind waait
en de schaduw komt aan
dan zal ik naar
geurige heuvels gaan

16

Je bent als een stad zo prachtig
zo geweldig en zo machtig

Wend toch je ogen van me af, ik
word er helemaal door verward

Je bent als een stad zo prachtig
zo geweldig en zo machtig

Klaagliedjes	Liefdesliedjes
<p>Na <i>Vidi speciosam</i></p> <p>9 Wakker of dromend nog steeds ben ik onderweg over aangestampde paden tussen overeind gebleven brokstukken sta ik als zocht ik een uitzicht op puinhopen zo hoog als bergen en aldoor nog dat geknars tussen mijn tanden want gruis en kalkstof in de lucht...</p> <p>10 Het zal nog jaren duren voor straten, Pleinen boulevards weer geplaveid zijn</p> <p>En wij, in lichte katoen en zijden kleren, weet je nog zeg ik steeds vergeefs weet je nog?</p> <p>Flirtend flaneren glanzend bloot onder licht wapperende Kimono's gebloemd camparirood?</p>	<p>Na <i>O vos omnes</i></p> <p>20 Plezier heeft de vorm van jouw lichaam gekregen</p> <p>Ik vind je hoe langer hoe liever, je bent al zo lang als een dadelpalm waar ik wel in wil klimmen</p> <p>Ik ben van mijn lief, en als hij verlangt verlangt hij vanzelf naar mij</p> <p>8 Slaap is geen slapen meer sinds ik met jou sliep, lief. 's Nachts als ik wakker werd verlangde ik naar hem naar wie ik zo verlang</p> <p>Daarom maar opgestaan en maar wat rond gaan lopen in de stad. De straten door en hopen dat ik mijn liefste vinden zou die ik wou dat er was maar die ik nergens zag.</p> <p>De wacht, die in de stad de ronde doet, heb ik ontmoet. Heb jij mijn liefste niet gezien?</p> <p>Net was ik daar weer weg toen zag ik hem van wie ik hou – omhelsde hem en liet hem niet meer los.</p> <p>Ik nam hem mee naar huis – of naar mijn moeders huis tot in de kamer waar ik geboren ben.</p> <p>Ik zeg jullie met klem Jeruzalemse meisjes: zet niet tot liefde aan laat haar vanzelf ontstaan.</p>

Klaagliedjes	Liefdesliedje
<p>Na <i>Northern lights</i></p> <p>20 Wij zouden niet verdwijnen ons ademen vulde de ruimte ik zoog de lucht in die in jouw longen had bewogen jij de mijne.</p> <p>31 Ik slaap denk praat koop bied leef loop ren rem val til en bouw voor om door ondanks dankzij jou en ik verlangde naar jou.</p> <p>Ik leefde vol mooi spannend interessant en bitter koud voor door ondanks dankzij jou en ik verlang naar jou.</p> <p>Ik heb geen spijt of twijfel bezwaar begrip berouw voor om door ondanks dankzij jou en ik verlang aldoor naar jou.</p> <p>Ik bleef een mus jij werd een pauw maar tegen beter weten in verlangde ik naar jou.</p> <p>Nu ben je dood ik in de rouw voor om door vanwege jou en toch verlang ik nog naar jou.</p>	<p>Na <i>De Lamentatione Jeremiae Prophetae</i></p> <p>14 Ik slaap, maar mijn hart slaapt niet. Daar klopt mijn lief doe open mijn zusje mijn duifje mijn haren zijn nat van de dauw.</p> <p>Ik heb mijn hemd al uitgetrokken hoe trek ik het weer aan zo gauw? Ik heb mijn voeten al gewassen moet ik weer op de grond gaan staan?</p> <p>Toen stak mijn vriend zijn hand door de deur mijn binnenste kreeg opeens een kleur ik ben toen opgestaan om mijn liefste binnen te laten. Ik trilde van het willen het was alsof het slot van een deur in mijn hand smolt tot een geur.</p> <p>Maar toen ik open deed was hij er al vandoor. Ik ging hem achterna ik hoorde zijn woorden aldoor ik was mezelf niet meer zijn woorden klonken maar door.</p> <p>Ik zocht hem overal maar vond hem nergens meer ik riep de hele tijd maar kreeg geen antwoord meer.</p> <p>Wachters die in de stad de ronde doen, ontdekten me. Ze waren kwaad, ze sloegen schopten en sarden me. De wachters op de muren scheurden mijn sluier aan flarden.</p> <p>Ik zeg jullie met klem Jeruzalemse meisjes als je mijn liefste ziet zeg hem dan dat ik ziek ben ziek van verlangen naar hem.</p>

Robert van der Vinne

Robert van der Vinne (1968) begon zijn muzikale opleiding aan het Rotterdams Conservatorium, waar hij koordirectie studeerde bij Barend Schuurman. Tweejaar later begon hij aan zijn studie solozang aan het Conservatorium van Amsterdam, waar hij studeerde bij Margreet Honig. Als 23-jarige werd hij toegelaten tot de vaste bezetting van het befaamde Collegium Vocale Gent. Hij reisde met dit ensemble de hele wereld over en werkte, naast chef-dirigent Philippe Herreweghe, met gastdirigenten als Bernard Haitink en Reinbert de Leeuw. Daarnaast zong en zingt hij ook regelmatig bij ensembles als Cappella Amsterdam, De Nederlandse Bachvereniging en het Nederlands Kamerkoor. Sinds 2010 heeft hij een zanglespraktijk in Amsterdam en sinds kort ook in Weesp. Door het werken met enthousiaste zangers werd 'de dirigent' in hem wakker. In 2015 richtte hij daarom het Oudemuziekkoor Bosch en Duin op. Als snel volgde Kamerkoor Capricciata uit Bussum. Intussen is Robert de vaste dirigent van Kamerkoor Victoria Weesp, Het Haarlems Kleinkoor en het Oudemuziekkoor Bosch en Duin en – sinds het najaar van 2021 – dus ook Kamerkoor Vocoza.

Leden van Vocoza

Sopranen:

Henny Brouwer, Marjo van den Doel, Kiki Faber, Henriëtte van Hoek, Sofie Jansen, Emma van Opstal, Liesbeth Schillemans, Lianne Verhaar

Kamerkoor Vocoza

Kamerkoor Vocoza bestaat uit 26 geschoolde amateurzangers, die samen een behoorlijk professioneel niveau weten te bereiken. Het koor stond van 2008 tot 2021 onder leiding van Sanne Nieuwenhuijsen en heeft een vaste plaats in het concertleven in de regio Amsterdam/ Haarlem verworven. Vocoza brengt gemiddeld twee eigen concertreeksen per jaar en draagt inmiddels geregeld bij aan externe producties. Vocoza werd opgericht in 1980 door Paul Hameleers. In 1981 nam diens zoon Frank de leiding over. In 1990 werd Ira Spaulding dirigent. Moderne Amerikaanse koormuziek vormde lange tijd een speerpunt in de programmering. Zoverzorgde Vocoza in juni 2001 de Nederlandse première van zes *hedendaagse madrigalen* van Morten Lauridsen.

Onder leiding van Sanne Nieuwenhuijsen is het koor nieuwe artistieke wegen ingeslagen. Het hoofdaccent lag op 20e en 21e eeuwse koormuziek uit Europa en de VS. Daarbij werd de lat steeds hoger gelegd. Zo zong het koor onder meer de *Mis in g* van Francis Poulenc, de *Reincarnations* van Samuel Barber, het *Motet voor de kardinaal* van Daan Manneke, *Harmony of the Spheres* van Joep Franssens en *Songs of Love and Eternity* en *Le vrai visage de la paix* van Rudolph Escher. Met de bevlogen Nieuwenhuijsen zocht Vocoza ook naar nieuwe kruisbestuivingen tussen koormuziek, theater en kunst.

Met het *Hollands Requiem* (het *Deutsches Requiem* van Brahms in de hertaling van Jan Rot) liet Vocoza in 2012 horen dat het als klein ensemble ook de grotere oratoriumwerken heel goed aankan. Vocoza is ook te zien en te horen in de film '*Nummer veertien, home*', van beeldend kunstenaar Guido van der Werve. Die film won in 2013 een Gouden Kalf. In het voorjaar van 2015 stond Kamerkoor Vocoza in het voorprogramma van het Nederlands Kamerkoor. Voor 2018 stond een programma met een groot koorwerk van Anton Bruckner op

Alten:

Sanne Alberts, Olga Hasenack, Julia Koelmans, Hilke Molenaar, Floortje Vermeulen, Jo-Els van der Woude, Aukje Zuidema

Tenoren:

Joppe van Hulzen, Yuri Konter, Maarten Streekstra, Joost Vlot

Bassen:

Bram Bos, Rob Kloppenburg, Sjoerd Kosterman, Bart van de Rotten, Berend de Vries

Volgende concerten:

Op 11 en 12 december zingt Vocoza in respectievelijk Weesp (de Van Houtenkerk, ook bekend als het 'Chocoladekerkje') en Amsterdam (de Dominicuskerk)

het programma (*Mis nr. 2 in E mineur*).

In 2021 werkte Vocoza mee aan Guido van der Werve's nieuwe film (nummer 18). Vanaf eind 2021 staat Vocoza onder leiding van Robert van der Vinne, met wie weer nieuwe wegen zullen worden ingeslagen.

Een uitgebreid historisch overzicht vindt u op: www.vocoza.nl/historie.

Volg ons op Facebook: facebook.com/vocoza

Colofon

Organisatie:	Olga Hasenack
Teksten:	Maarten Streekstra
Website, flyer:	Bram Bos
Programmaboekje:	Maarten Streekstra

Vocoza heeft plaats voor twee tenoren en een lage bas

